

APROPA

EFTERSOM biskoparnas sexualmoral ännu kan ha någon aktualitet och det alltså gäller att möta auktoritet med auktoritet, tar jag mig friheten att ur Montesquieus *Lettres Persanes* (1721), brev 116, översätta följande passus:

"Skilsmässan var tillåten i hednareligionen men blev förbjuden för de kristna. Denna förändring, som först tycktes vara av så ringa betydelse, fick omärkligt fruktansvärda följder och följder av ett slag som man knappt kan föreställa sig.

Man tog inte bara bort hela sötman i äktenskapet utan måttade också ett slag mot dess ändamål: när man trodde sig knyta banden fastare löste man i stället upp dem, och i stället för att, som man trodde, förena två hjärtan söndrade man dem för alltid.

I en så fri angelägenhet, där hjärtat bör ha så mycket att säga till om, förde man in tortyr, nöd tvång och själva det fatalistiska ödet. Man räknade avsmak, nycker och oförenlighet i lynnen för intet; man ville fastlåsa hjärtat, det vill säga det mest skiftande och föränderliga ting i naturen; man fjättrade utan hopp och återvändo förtvivlade och mestadels illa sammanparade varelser vid varandra; och man handlade som vissa tyranner när de läto binda levande människor vid lik.

Ingenting bidrog så mycket till den ömsesidiga tillgivenheten som möjligheten till skilsmässa: en äkta man och kvinna blevo mer benägna att uthärda de husliga besvären när de visste att det stod i deras makt att göra slut på dem, och de höllo ofta hela livet inne med denna makt utan att göra bruk av den av det enkla skälet att de kände sig ha frihet att begagna den.

Det är inte samma sak med de kristna som av nuets plågor betas allt hopp för framtiden: av de äktenskapliga besvären se de intet annat än deras fortvaro, så att säga i evighet. Därav kommer avsmaken, tvistigheterna, föraktet, och det är lika många förluster för kommande släkten. Knappt har man varit gift i tre år förrän man försummar det väsentliga; i sällskap tillbringar man sedan trettio år av kyla; det formeras fysiska skilsmässor som äro lika starka och kanske mera

skadliga än om de vore sociala (publiques); var och en lever vidare på sitt håll och allt detta till nackdel för kommande släkten..."

Det gällde alltså den gången (med reservation för allt annat som kan ha varit olika i Montesquieus situation) tills vidare mest skilsmässoproblemet, inte ungdomsensamheten, ogifta blivande mödrars problem eller en kvinnas slitningar mellan en man som hon vill hålla fast vid och ett barn som hon längtar efter — man kunde kalla det kompromissbarn hellre än provrörsbarn. Men i sak är skillnaden ingen, och vad som kom referenten att fästa sig vid den gamla texten är dess ton av fullkomligt osentimental klokhet, så kontrasterande mot den förklädda jesuitism som funnit tiden inne att släppa en smula på debet och kredit och så få affärerna att gå ihop till nästa reaktionära konjunktur. Biskoparnas "tysta förbehåll" skiner igenom.

Exemplen även på tyst demagogi (!) är i våra dagar så många att det kan te sig naivt ända till banalitet att dra fram ett så klassiskt enkelt och nästan glanslöst exempel på insikt i hjärtats psykologi att inte säga fysiologi, krafter som det vore vederbörandes skyldighet att kanalisera och dränera, inte att dämna upp.

Ut supra

Paris, den 19 i månaden Chahban, 1718.

GUNNAR EKELOF